

GOSPODINE, DA PROGLEDAM (LK 18,41) SIR, LET ME SEE AGAIN (LK 18, 41)

Alojzije Čondić, *Gospodine, da progledam (Lk 18,41)*. Teološko-pastoralna prosudba; Crkva u svijetu, Split, 2020., 400. str.

Nakon knjige *Obitelji, gdje si? Teološko-pastoralna prosudba*, u izdanju Crkve u svijetu, Split, 2018., 276. str. tiskane 2018. godine, izv. prof. dr. sc. Alojzije Čondić, profesor pastoralne teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, objavio je novu knjigu pod naslovom: *Gospodine, da progledam (Lk 18,41)*, Teološko-pastoralna prosudba, Crkva u svijetu, Split, 2020., 400. str. Navedena knjiga, kako i sam autor u uvodnom dijelu donosi, predstavlja skup njegovih teološko-pastoralnih promišljanja o različitim temama iz područja pastoralne teologije objavljene na raznim mjestima, a sada nadopunjene i objedinjene na jednom mjestu. Knjigu tematski i poštujući autorov redoslijed možemo podijeliti u četiri cjeline. U prvom dijelu nalaze se tri članka, koja obrađuju povijesne teme s teološko-pastoralnog aspekta: „Pastoralni rad splitskog i makarskog nadbiskupa Marka Kalogjere prema njegovim pastirskim poslanicama“, „Društvene okolnosti i pastoralni rad u Hrvatskoj od 1945. do 1952. godine na temelju pastoralnih pisama“ i „Pastirske poslanice i propovijedi biskupa Ćirila Banića“.

Od navedenih članaka posebno bih istaknuo važnost drugog članka („Društvene okolnosti i pastoralni rad u Hrvatskoj od 1945. do 1952. godine na temelju pastoralnih pisama“) u kojem se donosi teološko-pastoralna prosudba zacijelo jednog od najtežih razdoblja u povijesti Katoličke Crkve u Hrvatskoj. U njemu autor, na temelju pastirskih pisama, dostupne literature kao i sjećanja žrtava komunističke diktature, minuciozno secira narav komunističkog sustava i njegov odnos prema Katoličkoj Crkvi. Crkva je u tom vremenu doživjela strašan progon, po postotku stradalih nemjerljiv ni s jednom komunističkom zemljom iz tog razdoblja. Gotovo četvrtina od svih svećenika u Katoličkoj Crkvi u Hrvata je ubijena, točnije, 663 svećenika, bogoslova i časne sestre. Mnogi su bili po zatvorima, godinama. Bogati predratni katolički tisak u potpunosti je zabranjen; tiskare su oduzete, sjemeništa, škole, odgojni zavodi ili su oduzeti ili im je otežan rad ili su pak nepriznati (gimnazije). Vjeronauk je izbačen iz škola, a građanski brak postao je jedinim valjanim pred državom. Zakoni o slobodi i prigodna jamstva o pravima svih građana, često davana stranim vladama i institucijama, bili su samo prazne riječi, a praksa života bila je često suprotna: praćena grubim sužavanjem slobode na mnogim područjima, lažima, mržnjom, krađom i sustavnim progonom.

Navedene okolnosti umnogome su pogoršale ionako klerikalizirani oblik pastoralnog rada u Hrvatskoj. Posljedice prisilnog reduciranja pastoralnog djelovanja Crkve sa širokog prijeratnoga društvenog područja na „sakristiju“ još i danas osjećamo u obliku različitih otpora prema inicijativama Crkve. Neprirodno i nasilno smještanje vjere u privatnu sferu i u ograničen prostor i danas se kod nemalog broja ljudi, nekad i kod samih vjernika, ne smatra nimalo problematičnim, već, upravo suprotno - dosegnutim stupnjem 'razvoja'. Pa ipak, valja priznati kako posljedice komunističkog nevremena nisu takvi razmjera kao u nekim postkomunističkim zemljama u kojima su kršćani zbog sustavne ateizacije (ne isključujući ni utjecaj liberalnih ideja sa Zapada) postali manjina (Estonija, Istočna Njemačka, Češka). To nipošto ne znači da je u navedenim zemljama represija bila jača. Upravo suprotno, to samo govori da je naš narod vjeran Bogu i da je po cijenu velikih žrtava ostao vjeran i Crkvi. Pretrpljene žrtve ne smiju biti samo razlog našem isticanju slavne, ali mučeničke prošlosti, već ponajprije primjer odanosti iz kojega Crkva može i treba crpiti motivaciju za svoju svagdanju vjernost Bogu i čovjeku, u svim okolnostima.

Društvena aktivnost Crkve

Po mnogim sekularistima danas, a oni su u našem kontekstu jako vezani s komunistima od jučer, toliko da je nekad riječ i o istim osobama, na Crkvu (zajednicu svih krštenih!) spadalo bi da bude samo servis drugim samostalnim sustavima kad zakažu. Drugim riječima, njezino poslanje ne bi bilo, primjerice, boriti se protiv nejednakosti (i zakonima negdje zajamčene), nego samo pomagati nejednake, siromašne; ne boriti se protiv rata, nego samo pomagati ranjenike; ne zagovarati i štititi ono što je dobro za zdravlje i napredak društva, npr. brak, pravo svakog ljudskog bića na život, na dostojan stan, nego samo pomagati ugroženima, socijalno isključenima itd. Uglavnom, radi se o tome da se i Crkvu „uredi“ i uključi u skup podsustava „da bude korisna“ i da se bavi liječenjem posljedica drugih (nekad i nepravedno postavljenih) podsustava, a ne prevencijom, odgojem, usmjeravanjem.

Crkva se u svom djelovanju ne smije zatvoriti samo u dijakoniju pomaganja, karitativni rad, već treba biti aktivna i u političkoj dijakoniji. Drugim riječima, Crkvi je nedovoljno i protivno njezinom poslanju samo pomagati žrtvama različitih podustava, već ona želi da žrtava bude što manje. Ona želi preventivno djelovati, baviti se fizionomijom, a ne samo liječenjem različitih patologija u društvu; gradi-

ti zdravo društvo na zdravim temeljima, a ne samo liječiti posljedice drugih sustava.

U drugom dijelu knjige autor donosi dva članka o pastoralnoj teologiji dvojice eminentnih pastoralnih teologa, jednoga s našega teološko-pastoralnog područja, koji je dugo godina predavao u Splitu (Živana Bezića), i jednoga koji je obilježio studij mnogih pastoralnih teologa koji su studirali u Italiji na Pastoralnom institutu *Redemptor hominis* na Lateranu u Rimu (Sergia Lanze). Obojica pastoralnih teologa, svaki na svoj način i u okviru društveno-političkih okolnosti koje su ih određivale, obilježili su postkoncilsko vrijeme i utjecali na nebrojene svećenike i pastoralne suradnike. Naslovi članaka glase: „Glavni vidovi pastoralne teologije i pastorala Živana Bezića“ i „Pastoral i pastoralna teologija u misli Sergia Lanze“. Navedene članke preporučujemo osobito onima koji se žele upoznati sa specifičnošću Lateranske pastoralne škole kao i recepcijom Drugoga vatikanskog koncila na području pastoralne teologije kod nas.

U trećem dijelu knjige nalaze se članci koji s teološko-pastoralnog stajališta konstruktivno progovaraju o vođenju i kršćanskoj formaciji u Crkvi. Članci nose sljedeće naslove: „Vlast i autoritet u pastoralnoj službi“, „Inicijacija odraslih – model pastorala u župnoj zajednici“, „Stanje i perspektive katekumenata i Kateheza i vjeronauk u kontekstu evangelizacijskoga poslanja Crkve“. Naposljetku, u posljednjem dijelu Čondićeve knjige, donose se članci o tijelima suradnje i sudjelovanja u župnoj zajednici, o operativnim tijelima (pastoralno i ekonomsko vijeće), opasnostima relativizma za mlade te mjestu crkvenih pokreta u pastoralu župne zajednice. Naslovi su sljedeći: „Župno pastoralno vijeće – ogledalo župne zajednice“, „Sinodalni pastoral i ekonomsko vijeće“, „Relativizam i mladež“ i „Pastoral crkvenih pokreta u pastoralu župne zajednice“. U ovom dijelu autor, kritički promatrajući našu pastoralnu stvarnost, osobito u pogledu veće uključenosti svih vjernika u pastoralne aktivnosti, nastoji pojašnjenjem uloge župnih i biskupijskih tijela za suradnju i sudjelovanje kao i uloge crkvenih pokreta u životu Crkve probuditi svijest suodgovornosti kod vjernika te posljedično povećati udio sudjelovanja često pasivnih vjernika.

Poslanje Crkve

Crkva nije u službi same sebe, već Isusa Krista, svog utemeljitelja. Ona nastavlja Njegovo poslanje i cijelim bićem odražava Krista koji je Svjetlo naroda. Ona je poput Mjeseca, koji nema vlastite svjetlosti, već Sunčevo svjetlo prima i reflektira. Crkva kao narod Božji u Trojstvu pronalazi svoj izvor i paradigmu svog djelovanja. Dru-

gim riječima, ljubav Boga Oca, služenje Njegova Sina Isusa Krista i izgradnja posredstvom Duha Svetoga izvorište je i nacrt po kojem se ostvaruje poslanje Crkve. Ono se očituje u izgradnji Kraljevstva Božjega snagom božanske milosti i predanog angažmana svih vjernika. Crkva, putujući *između progonstava svijeta i utjehe Božje*, budno ispituje znakove vremena, obilježja i tendencije društva u kojem vrši svoje poslanje, te vjerna Bogu i čovjeku živi evanđelje u svakodnevnom životu, nastojeći snagom vlastitog primjera u navedeni projekt uključiti što je moguće više ljudi.

U navedenoj zadaći ne oslanja se samo na svoje sposobnosti, makar ih i ne podcjenjuje, nego otvorena Duhu Božjemu u svjetlu vjere promatra svu stvarnost i neprestano traži prikladne načine za svoje poslanje. U vršenju svog poslanja, navještaja i življenja evanđelja, koji stvaraju preduvjete ostvarenja većeg jedinstva s Bogom i ljudima, ona je pozvana razlučivati bitnost sadržaja od prolazne forme. U toj trajnoj zadaći Crkve ova knjiga može biti od velike koristi jer nudi, osobito u drugom dijelu, potrebna saznanja o različitim vrstama uključivanja u temeljnu crkvenu jedinicu – župnu zajednicu, koja je u dubokoj krizi i vapi za obnovom.

Svakako, u planiranju pastoralnog rada uvijek treba imati na umu kako Božje djelovanje prethodi ljudskom. Bog uvijek ima inicijativu. To ne znači da treba samo sve staviti u 'Božje ruke', a vlastite držati skrštenima. To ponajprije znači u župnim i drugim zajednicama omogućavati osobni i zajednički susret s Isusom Kristom. On je središte kojem smjera i iz kojeg proizlazi sva djelatnost Crkve. Drugim riječima, ako želimo nagovoriti ljude da sagrade brod, onda najprije trebamo probuditi u njima čežnju za upoznavanjem morskih prostranstava.

Isto tako, ako želimo obnoviti Crkvu i društvo, onda najprije trebamo probuditi u ljudima čežnju za Bogom i posvijestiti im da ih na izgradnju Crkve i društva poziva sam Bog (kao Samuela), a ne samo svećenici svojim nemuštim govorima. U tom smislu treba od crkvenih zajednica učiniti „prostor spasa“, mira, prostor u kojem se može rasti u osobnom iskustvu s Bogom; prostor u kojem se očituje jedinstvo i zajedništvo vjernika koje obogaćuje i čija sinergija aktivnosti na različitim područjima društva obogaćuje i Crkvu i društvo. Biti Crkva ponajprije znači odnositi se prema ljudima na način evanđelja, na Isusov način, stavljati evanđelje kao kriterij ostvarenja odnosa na svim područjima. Nadalje, to znači i gajiti nadu iznad svega, nikad ne odustajati, nego uvijek iznova iz svih 'malih smrti' prakticirati uskrsnuća, ustajati, boriti se protiv vlastitih i tuđih ograničenja.

Ivica Jurić